

ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СИСТЕМИ ДОКТОРСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ В УКРАЇНІ

Світлана Головка, к. і. с. н.

У 2016 р. розпочалося практичне втілення в науково-освітній системі України європейської системи підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації. Провідні наукові установи та вищі навчальні заклади країни розпочали підготовку докторів філософії за освітньо-науковими програмами із відповідних галузей знань.

Важливим практичним кроком у запровадженні в Україні європейської моделі підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації стало затвердження у 2011 р. Національної рамки кваліфікацій (НРК), яка уніфікувала процедури розроблення ідентифікації, співвіднесення, визнання, планування і розвитку кваліфікацій відповідними органами виконавчої влади, установами та організаціями, що реалізують державну політику у сфері освіти [1].

На практиці упровадження положень НРК в систему підготовки та атестації наукових і науково-педагогічних кадрів стало можливим із прийняттям у 2014 р. Закону України “Про вищу освіту” [3]. На основі визначених у НРК кваліфікаційних рівнів стаття встановлено рівні та ступені вищої освіти, до яких, відповідно, віднесено три освітні, а також освітньо-науковий і науковий рівні. Норми, що регулюють процедури підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації були розвинуті у Законі “Про наукову та науково-технічну діяльність”.

У квітні 2015 р. Постановою Кабінету Міністрів України було створено бачення Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО), яке має відігравати провідну роль у забезпеченні якості вищої освіти, затверджено його статут та перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти різних рівнів (29 галузей знань та 293 найменування спеціальностей).

У вересні 2015 р. Наказом Міністерства освіти і науки України було створено Науково-методичну раду, до повноважень якої віднесено, зокрема, розроблення методології та методичних рекомендацій зі створення стандартів освітньої діяльності та стандартів вищої освіти, надання висновків щодо пропозицій до переліку галузей знань і спеціальностей, розроблення рекомендацій щодо наукової організації праці працівників вищих навчальних закладів, нормування часу для планування й обліку наукової роботи.

Наступним кроком стало розроблення нової редакції Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого в березні 2016 р. [2].

Разом із тим, успішна реалізація європейської моделі підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації потребує здійснення низки важливих кроків, як організаційного, так і правового характеру. Зокрема, є необхідність налагодження повноцінного функціонування НАЗЯВО згідно Закону “Про вищу освіту”, передачі йому функцій регулювання та контролю, які продовжує здійснювати Міністерство освіти і науки України.

Потребують розвитку й методологічні підходи щодо розбудови системи докторської підготовки. У сучасній європейській практиці система підготовки докторів філософії розглядається динамічною частиною Болонського процесу, яка забезпечує інтеграцію Європейського простору вищої освіти (ЕНЕА) та Європейського наукового простору (ERA), основою творення в Європі суспільства знань. Сучасні докторські програми стають не тільки засобом успішної академічної та наукової кар'єри, а й важливим етапом професійного розвитку фахівця в контексті його навчання упродовж життя. Однією з умов їх ефективності стає структуризація процесу підготовки докторів філософії, що передбачає наявність чітких процедур відбору здобувачів, чіткого виокремлення в програмі навчальної (орієнтованої на формування універсальних компетентностей) та наукової (орієнтованої на формування професійної компетентності) компонент, забезпечення мобільності здобувачів, розширення можливостей їх стажування за кордоном. Актуальним є посилення індивідуального підходу до докторського навчання, поєднання наукових досліджень та навчання, інституційна відповідальність університетів та докторських шкіл за результати підготовки докторів філософії [4].

Спостерігається тенденція поєднання магістерських та докторських програм. Особлива увага приділяється формуванню докторських шкіл як основного інструменту оволодіння рівнем доктора філософії. Основою докторського навчання ставити оригінальні наукові дослідження в наукових школах за наявності необхідного наукового обладнання, наукової атмосфери, спеціальних програм фінансування. Докторське навчання розглядається як складова частина наукового розвитку суспільства університету [5].

Ключові слова: Європейська система докторської підготовки, Україна.

Література

1. Головка С. Г. Історико-правові передумови модернізації системи підготовки наукових кадрів в Україні / С.Г. Головка // Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник “Повітряне і космічне право”: зб. наук. праць. — К.: НАУ, 2017. — №1(42). — С. 29-35.
2. Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах): Постанова Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. №261 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/261-2016>.
3. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. №1556-VII. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/>